

ПЛАТФОРМА
ПРАВ ЛЮДИНИ

Фінансується
Європейським Союзом

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРИНГУ СТАНУ ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ В УКРАЇНІ

вересень
2025

травень
2026

Звіт за результатами моніторингу стану дотримання права на доступ до публічної інформації в цифровому середовищі в Україні за вересень 2025 - травень 2026 року/ Т. Олексіюк — Київ: ГО “Платформа прав людини” , 2026.— 22 с.

Це видання опубліковано в рамках проєкту «Посилення захисту цифрових прав в Україні» , який реалізується ГО “Платформа прав людини” у співпраці з Центром прав людини ZMINA за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Його зміст є виключною відповідальністю ГО “Платформа прав людини” і не обов’язково відображає позицію Європейського Союзу.

Всі права захищено.

Видано ГО “Платформа прав людини”

м. Київ, 2026

www.ppl.org.ua

© ГО “Платформа прав людини”

Зміст

1. Вступ і предмет аналізу	4
2. Нормативна база	5
3. Основні виявлені проблеми	5
3.1 Відмова у доступі до суспільно необхідної інформації	5
3.2. Ненадання відповідей на інформаційні запити	7
3.3. Обмеження доступу до судових рішень	9
3.4. Обмеження доступу до відкритих даних	10
4. Огляд судової практики щодо порушень права на доступ до публічної інформації за матеріалами судових рішень	12
4.1. Бездіяльність розпорядників як найпоширеніший тип порушень.	13
4.2. Протиправні відмови у наданні інформації.....	15
4.3. Надання неповної або недостовірної інформації.....	16
4.4. Інформація, що становить суспільний інтерес.	17
5. Законодавчі ініціативи у сфері доступу до публічної інформації, відкритих даних і публічних електронних реєстрів	18
6. Позитивні тенденції та досягнення	20
7. Висновки	20
8. Рекомендації	20

1. ВСТУП І ПРЕДМЕТ АНАЛІЗУ

Цей звіт присвячений аналізу результатів моніторингу стану дотримання права на доступ до публічної інформації в цифровому середовищі в Україні в умовах повномасштабної війни. Його предметом є не лише окремі випадки ненадання інформації або обмеження доступу, а ширша проблема функціонування цифрової інфраструктури відкритості публічної інформації: електронних запитів, публічних реєстрів, Єдиного державного реєстру судових рішень, порталів відкритих даних, офіційних вебсайтів органів влади та інших цифрових каналів, через які громадяни реалізують право на інформацію.

У фокусі уваги цього звіту - випадки, зафіксовані у період з вересня 2025 року по травень 2026 року, проте вони проаналізовані у ширшому контексті змін, що відбулися після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Збройна агресія створила нові безпекові ризики для держави та суспільства. Воєнний стан не скасовує права на доступ до публічної інформації і не може бути універсальним аргументом для закриття даних, ігнорування запитів, обмеження доступу до судових рішень або непрозорого вилучення інформації з публічних реєстрів. Водночас частина інформації, яка у мирний час могла бути відкритою, в умовах воєнного стану може потребувати тимчасового або часткового обмеження.

Під “цифровим середовищем” у цьому звіті розуміється не лише форма зберігання чи поширення інформації. Йдеться про реальну здатність пересічної людини знайти, отримати, перевірити та використати публічну інформацію через цифрові інструменти. Тому цифровізація оцінюється не за наявністю вебсайту, електронної адреси, онлайн-форми чи реєстру як таких, а за тим, чи забезпечують вони ефективний, своєчасний, рівний і передбачуваний доступ до інформації.

Звіт зосереджується на кількох взаємопов’язаних проблемах у сфері доступу до інформації, таких як: відмови у доступі до суспільно необхідної інформації, зокрема інформації, необхідної для безпеки цивільного населення, ненадання відповідей або несвоєчасний розгляд електронних інформаційних запитів, що свідчить про недоліки роботи внутрішніх процедур розпорядників та цифрових каналів комунікації а також надмірне або необґрунтоване обмеження доступу до судових рішень, яке впливає на відкритість правосуддя, громадський контроль і правову визначеність. Це також обмеження у доступі до відкритих даних під приводом безпеки без належної диференціації, строковості та публічної підзвітності. Окреме місце у звіті займає огляд судової практики. Значна кількість справ про визнання протиправною бездіяльності розпорядників, ненадання інформації, несвоєчасне її надання свідчить про те, що порушення права на доступ до публічної інформації мають системний характер. Судова практика у цьому випадку розглядається не лише як механізм відновлення порушеного права в конкретних справах, а й як індикатор ширших проблем: відсутності належного обліку електронних запитів, недостатньої кваліфікації відповідальних працівників, формалістичного підходу до надання інформації та недоліків застосування трискладового тесту.

Звіт також аналізує законодавчі ініціативи у сфері доступу до публічної інформації та відкритих даних. У період з вересня 2025 року по травень 2026 року ці ініціативи демонструють суперечливу тенденцію: з одного боку, держава намагається захистити інформацію, яка може мати значення для національної безпеки і оборони, з іншого - окремі законодавчі рішення можуть створювати ризики надмірного звуження права на доступ до публічної інформації.

2. НОРМАТИВНА БАЗА

Право на доступ до публічної інформації в Україні гарантоване Конституцією України (стаття 34), Законами України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації». Останній визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні суб'єктів владних повноважень та інших розпорядників. Для цифрового середовища особливо важливою є стаття 1 Закону України «Про доступ до публічної інформації», яка визначає, що сфера дії закону охоплює всі види публічної інформації зафіксованої у будь-яких, в тому числі цифрових формах, стаття 15 цього Закону, яка встановлює вимог до оприлюднення інформації та стаття 10-1 цього Закону, яка визначає обов'язок розпорядників - суб'єктів владних повноважень та прирівняних до них надавати доступ до публічної інформації у формі відкритих даних.

Обмеження доступу має відповідати вимогам законності, легітимної мети, необхідності у демократичному суспільстві та пропорційності. Такий підхід закріплений у згаданих вище актах та у Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів (ратифікована Україною у 2020 році), стаття 3 якої дозволяє обмеження лише за визначеними підставами та за умови, що шкода від розкриття переважає суспільний інтерес в отриманні інформації.

Окрему правову рамку має доступ до судових рішень. Закон України «Про доступ до судових рішень» передбачає, що кожен має право на доступ до судових рішень, а рішення, внесені до Єдиного державного реєстру судових рішень, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу.

3. ОСНОВНІ ВИЯВЛЕНІ ПРОБЛЕМИ

У часи війни право на доступ до публічної інформації не втрачає свого значення, а навпаки, стає одним із ключових інструментів гарантування безпеки населення, громадського контролю та довіри до органів влади. Публічна інформація дозволяє громадянам розуміти, які рішення ухвалюються державою і місцевим самоврядуванням та як використовуються бюджетні кошти.

3.1. Відмова у доступі до суспільно необхідної інформації

Чотири районні державні адміністрації Києва відмовили журналістам он-лайн медіа «Слідство.Інфо» в наданні інформації про укриття та їх утримання.¹ Журналісти звернулися до всіх десяти районних адміністрацій Києва щодо стану та наповнення захисних споруд, зокрема наявності пандусів, туалетів, площі, місткості та загальнодоступності.

3.1. Відмова у доступі до суспільно необхідної інформації

Деснянська, Святошинська, Оболонська та Дарницька районні державні адміністрації не надали запитуваної інформації, пославшись на її “службовий” характер. Формально КМДА повідомляє про наявність близько 4,3 тисячі укриттів, які, за офіційними даними, нібито можуть вмістити понад 97% мешканців міста. Однак журналістське розслідування показало, що ця цифра не дає реального уявлення про безпеку: значна частина таких об’єктів є найпростішими укриттями, приватними приміщеннями або об’єктами з обмеженим доступом, а не повноцінними загальнодоступними захисними спорудами цивільного захисту.

Цей приклад є особливо показовим, оскільки йдеться не про другорядну адміністративну інформацію, а про відомості, які безпосередньо пов’язані з реалізацією базових прав людини: права на життя, охорону здоров’я та недискримінаційний доступ до об’єктів цивільного захисту. Дані про наявність пандусів, санітарних умов, кількість місць, площу, режим доступу та можливість використання укриття в реальних умовах повітряної тривоги мають безпосереднє значення для людей з інвалідністю, батьків із дітьми, літніх людей, вагітних жінок та інших осіб, які можуть потребувати додаткової допомоги в умовах загрози. Закриття такої інформації без належного обґрунтування може мати дискримінаційний ефект, оскільки позбавляє вразливі групи можливості завчасно оцінити, чи можуть вони фактично скористатися конкретним укриттям.

Звичайно, в умовах війни держава може мати легітимні підстави для обмеження доступу до окремих відомостей, якщо їх розкриття створює ризик реальної та істотної шкоди для безпеки.

Цей випадок демонструє розрив між формальним обліком укриттів і реальною здатністю системи цивільного захисту забезпечити людей достовірною, повною та придатною для практичного використання інформацією. Журналісти також виявили випадки, коли об’єкти на офіційних мапах або в переліках не відповідали фактичному статусу, були недоступними або не мали достатньої інформації про стан готовності.

Однак сам факт воєнного стану не може бути достатнім аргументом для повного закриття інформації. Розпорядник повинен у кожному випадку застосовувати трискладовий тест: визначити законну підставу обмеження, довести реальну шкоду від розголошення конкретної інформації та зважити цю шкоду із суспільним інтересом до її отримання.

Окрім цього, слід взяти до уваги, що така інформація уже є або принаймні повинна бути оприлюднена раніше. Кодекс цивільного захисту України покладає на місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування обов’язок вести облік фонду захисних споруд цивільного захисту, створювати загальнодоступні інформаційні ресурси та доводити до населення інформацію про такі об’єкти, у тому числі у доступній для осіб з порушеннями зору та слуху формі. Крім того, у період воєнного стану законодавство вимагає забезпечення цілодобового та безперешкодного доступу населення до об’єктів фонду захисних споруд за сигналами цивільного захисту. У свою чергу, Закон України “Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні” зобов’язує підприємства, установи та організації створювати умови для безперешкодного доступу осіб з інвалідністю до об’єктів фізичного оточення, а Закон України “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні” забороняє дискримінацію, зокрема за ознакою інвалідності,

3.1. Відмова у доступі до суспільно необхідної інформації

у сферах соціального захисту, житлових відносин, доступу до товарів і послуг та інших суспільних відносин. У контексті укриттів це означає, що інформація про їхню доступність, фактичну відкритість і придатність для різних груп населення має розглядатися не лише як питання організації цивільного захисту, а й як елемент рівного та недискримінаційного доступу до безпеки.

Окремо слід згадати ситуацію, що стосувалася відмови Агенції оборонних закупівель (АОЗ) надати Центру протидії корупції агреговану інформацію про виконання оборонних контрактів.² Ішлося про загальні показники: розмір простроченої дебіторської заборгованості, загальний відсоток виконання контрактів та частку закупівель через посередників-спецімпортерів. Запитувана інформація мала високий суспільний інтерес: вона стосувалася використання бюджетних коштів на оборонні закупівлі, ефективності виконання контрактів та можливих корупційних ризиків у сфері, де йдеться про сотні мільярдів гривень. Ключова проблема полягає не в тому, що оборонні закупівлі можуть містити чутливу інформацію, а в тому, що обмеження доступу має застосовуватися лише до конкретних відомостей, розкриття яких реально створює ризик, а не до всіх показників ефективності закупівель. У цьому випадку суспільний інтерес у контролі за використанням оборонного бюджету є особливо вагомим, а агреговані дані можуть бути формою прозорості, сумісною з вимогами безпеки.

Отже, відмова у наданні інформації про укриття без належного обґрунтування, без аналізу суспільного інтересу та без розгляду можливості часткового доступу суперечить принципу максимальної відкритості публічної інформації. Вкрай важливо, щоб така інформація була не тільки надана у відповідь на інформаційний запит, але й проактивно оприлюднювалася онлайн, адже громадяни повинні мати можливість ознайомитися з нею завчасно.

3.2. Ненадання відповідей на інформаційні запити

Окремим типом порушень права на доступ до публічної інформації є ігнорування інформаційних запитів, ненадання відповіді у встановлений законом строк або надання формальних відповідей, які не вирішують запит по суті. У лютому 2026 року онлайн-медіа “Полтавщина” повідомило, що не отримало від Полтавської міської ради відповідей на три інформаційні запити щодо запланованих робіт у Корпусному парку - одному з центральних публічних просторів міста Полтава.³ За даними журналістів, редакція ще з початку грудня двічі зверталася до Полтавської міської ради із запитами, однак відповіді не отримала. Цей випадок є показовим не лише як приклад можливої непрозорості у сфері використання бюджетних коштів, а й як приклад неналежного виконання обов’язку розпорядника інформації відповідати на інформаційні запити. Запитувані документи стосувалися використання публічних коштів, правових підстав для робіт у публічному просторі, а також можливого втручання в об’єкт природно-заповідного фонду. Отже, така інформація має очевидний суспільний інтерес.

Цей випадок слід розглядати не лише як окремий епізод, а як прояв ширшої проблеми функціонування права на доступ до інформації в цифровому середовищі.

² Українська Правда
<https://www.pravda.com.ua/columns/2025/12/18/8012385/>

³ Інтернет-видання Полтавщина
https://poltava.to/news/85077/?fbclid=IwDGRjcAQCS4fjbGNrBAJLeWV4dG4DYWVtAJLxAMNydgMGYXBwX2lkDDM1MDY4NTUzMTEcyOAAABHpgGW2YKHDDHHeDcD347YNEk6Yx1HOMgyO2U107004rVYQk5o7X-6NKNavwvh_aem_X0QfKeBflutdbqXZ3bK_yg

3.2. Ненадання відповідей на інформаційні запити

У сучасних умовах значна частина запитів на публічну інформацію подається електронною поштою, через онлайн-форми, офіційні вебсайти органів влади або інші цифрові канали. Це має спрощувати реалізацію права на доступ: особа не повинна фізично приходити до органу влади, друкувати документи або надсилати паперову кореспонденцію. Електронний запит є швидким та доступним інструментом комунікації між громадянином чи журналістом та розпорядником публічної інформації. Саме тому цифровізація мала б посилювати, а не послаблювати практичну ефективність² права на доступ до публічної інформації.

Водночас у практиці розпорядників інформації досі трапляються випадки, коли електронні запити фактично залишаються без належного розгляду. У цифровому вимірі такі порушення є особливо проблемними, адже електронний формат створює очікування більш швидкої та технічно зручної комунікації.

Ненадання відповіді на інформаційний запит не може розглядатися як технічна або другорядна помилка. На відміну від відмови, яку можна оцінити, проаналізувати та оскаржити, мовчання розпорядника створює ситуацію правової невизначеності.

Запитувач не знає, чи отримано його запит, чи зареєстровано його, чи розглядається він, чи буде надана відповідь. У результаті особа змушена витрачати час та додаткові ресурси на повторні звернення, скарги або судовий захист. Особливо негативним є вплив такої практики на журналістів і медіа, адже для журналістської роботи строки отримання інформації мають принципове значення.

Ігнорування електронних запитів також підриває довіру до цифрових інструментів держави. Якщо офіційна електронна адреса, форма на сайті або інший цифровий канал декларується як спосіб подання запиту, розпорядник має забезпечити повноцінний цикл його обробки: прийняття, реєстрацію, передачу відповідальному підрозділу, підготовку відповіді, відправлення її запитувачу та збереження доказів такого відправлення. Коли ж електронні запити залишаються без відповіді, цифровізація перетворюється на формальність, адже вона не гарантує реального доступу до інформації.

Ефективний цифровий канал комунікації, який розпорядник визначив з метою доступу до публічної інформації (наприклад, офіційна електронна пошта для подання інформаційних запитів) має передбачати автоматичне підтвердження отримання запиту, за можливості – повідомлення про присвоєння реєстраційного номера, а також можливість перевірити статус запиту. Без таких елементів запитувач залишається залежним від внутрішньої дисципліни розпорядника, а порушення строків або повне ігнорування стають такими, які складно оскаржити.

Системне ненадання відповідей також свідчить про слабкість внутрішньої організації роботи з публічною інформацією. Часто проблема полягає не лише в небажанні надавати інформацію, а й у відсутності належних процедур щодо того: хто з посадових осіб розпорядників приймає електронні запити, хто відповідає за їх реєстрацію, як вони передаються між структурними підрозділами, як контролюються строки, як забезпечується якість відповіді.

У період правового режиму воєнного стану ця проблема набула додаткової гостроти через плінність кадрів, переміщення органів влади, кібератаки, зміну режимів роботи установ через відключення електроенергії та загрози атак, а також зростаючу кількість запитів на суспільно важливу інформацію. Проте такі обставини не можуть виправдовувати ігнорування запитів. Навіть якщо орган влади не може надати

3.3. Обмеження доступу до судових рішень

Водночас саме в умовах війни питання відкритості судових рішень набуває не меншого, а подекуди й більшого значення. Судова влада продовжує здійснювати правосуддя від імені держави, а суспільство має зберігати можливість контролювати, як функціонує судова система в надзвичайних умовах. Доступ до судових рішень є не лише технічним питанням роботи реєстру, а складовою принципу гласності судового процесу, права на справедливий суд, правової визначеності та довіри до правосуддя. У 2022–2026 роках ключовою проблемою стала не сама можливість обмеження доступу до окремих судових рішень, а відсутність достатньо прозорої, передбачуваної та контрольованої моделі такого обмеження. Публічний доступ до судових рішень може бути обмежений лише на підставі закону, з дотриманням принципів необхідності та пропорційності. Однак на практиці обмеження часто сприймалися суспільством як недостатньо пояснені: незрозуміло, які саме рішення закриваються, на якій підставі, на який строк, за чиєю ініціативою, чи здійснюється перегляд такого обмеження та чи існує ефективний механізм його оскарження.

Єдиний державний реєстр судових рішень має забезпечувати рівний, безоплатний і цілодобовий доступ до судової практики. Якщо ж доступ до окремих рішень або категорій справ обмежується без чітких критеріїв, це може створити ситуацію нерівного доступу: частина інформації зникає з публічного поля, тоді як окремі особи або приватні сервіси можуть зберігати доступ до відповідних текстів через раніше завантажені копії чи комерційні бази. У такому випадку страждає не лише принцип відкритості, а й принцип рівності доступу до правової інформації. Ще одним проблемним аспектом є недостатня передбачуваність для користувачів Реєстру. Якщо рішення зникає або є недоступним, користувач часто не отримує достатнього пояснення, чи йдеться про технічне обмеження, тимчасовий безпековий режим, процесуальне рішення, помилку в роботі Реєстру або цілеспрямоване закриття доступу. Така невизначеність підриває довіру до цифрової інфраструктури судової влади. Для журналістів, дослідників і громадських організацій це ускладнює системний моніторинг судової практики, виявлення проблемних тенденцій, аналіз рішень у справах суспільно важливих категорій.

Окремо слід звернути увагу, що за правилами статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» не підлягає обмеженню публічна інформація, яка була правомірно поширена раніше. Судові рішення проголошуються у відкритих судових засіданнях і вже є правомірно проголошеними, принаймні у багатьох випадках - їх резолютивна частина. З цієї точки зору їх повне вилучення з реєстру не відповідає вимогам закону.

Суттєвою проблемою є ризик вибіркового або надмірно широкого закриття судових рішень. У грудні 2025 року Інститут масової інформації повідомив, що в Україні було обмежено доступ до інформації про військові кримінальні правопорушення. Йдеться про дані щодо кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби, зокрема про самовільне залишення військової частини або місця служби.⁵ Офіс Генерального прокурора пояснив обмеження доступу до такої інформації міркуваннями національної безпеки. Однак питання стосувалося не індивідуальних матеріалів кримінальних проваджень, а агрегованої статистичної інформації, яка раніше була частиною регулярної публічної звітності прокуратури. Обмеження доступу до такої статистики має значно ширший ефект: воно позбавляє суспільство,

5. <https://imi.org.ua/news/v-ogp-poyasnyly-chomu-v-ukrayini-obmezhyly-dostup-do-informatsiyi-pro-viyskovi-kryminalni-pravoporushennya>

3.3. Обмеження доступу до судових рішень

журналістів, дослідників і правозахисників можливості оцінювати тенденції у сфері військової юстиції, масштаби проблем із дисципліною, ефективність політики запобігання СЗЧ і дезертирству, а також адекватність реакції держави на ці явища.

Показовим також у цьому контексті є приклад обмеження публічного доступу до судових рішень у справі про вбивство Андрія⁶ Парубія. Цей випадок знову актуалізував питання про те, чи може таке обмеження здійснюватися в спосіб, який не повністю відповідає Закону України “Про доступ до судових рішень” та Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень. Дійсно, у кримінальних провадженнях, особливо пов’язаних із воєнними злочинами, державною зрадою, колабораційною діяльністю, обороноздатністю чи загибеллю публічних осіб, держава справді може мати обґрунтовані підстави для нерозголошення окремих даних. Проте це не означає, що все судове рішення має автоматично бути вилучене з публічного доступу. У багатьох випадках більш збалансованим підходом є знеособлення, вилучення конкретних чутливих фрагментів, відкладене оприлюднення або публікація скороченої версії рішення.

Таким чином, у 2022–2025 роках проблема доступу до судових рішень в Україні полягала у пошуку належного балансу між безпекою та відкритістю. Обмеження доступу до судових рішень можуть бути допустимими лише тоді, коли вони ґрунтуються на законі, мають чітку мету, застосовуються індивідуально, є пропорційними, строковими та підлягають ефективному перегляду.

3.4. Обмеження доступу до відкритих даних

Окремою системною проблемою у сфері доступу до публічної інформації в цифровому вимірі є обмеження доступу до відкритих даних під час війни. Дійсно, частина інформації, яка в мирний час могла безперешкодно оприлюднюватися у форматі відкритих даних, в умовах війни потенційно може бути використана ворогом для ідентифікації об’єктів, компаній, логістичних ланцюгів, оборонних спроможностей, місць розташування критичної інфраструктури або інших вразливостей. Тому сама по собі необхідність перегляду окремих наборів відкритих даних у воєнний період є зрозумілою і може мати легітимне обґрунтування.

Водночас ключове питання полягає не в тому, чи може держава обмежувати доступ до певних даних під час війни, а в тому, як саме це робиться. Безпекові міркування не повинні автоматично перетворюватися на загальну презумпцію закритості. Навпаки, навіть в умовах воєнного стану має зберігатися базовий принцип: публічна інформація є відкритою, крім випадків, коли існує законна, конкретна і належно обґрунтована підстава для її обмеження.

2025 рік став “антирекордним” щодо закриття наборів відкритих даних державою. За даними Opendatabot, у 2025 році закриття стосувалося значної кількості інформації: даних про нерухомість, компанії ВПК та навіть статистичних даних Генпрокуратури. Така практика демонструє складність балансу між потребами оборони та принципом відкритості, але водночас порушує питання про критерії, процедуру і межі закриття таких даних.

6. Українська Правда
<https://www.pravda.com.ua/news/2025/09/30/8000608/>

7. Opendatabot
<https://opendatabot.ua/analytics/closed-opendata-2025/>

3.4. Обмеження доступу до відкритих даних

У цифровому середовищі закриття відкритих даних має значно ширші наслідки, ніж проста відмова в одному інформаційному запиті. Коли обмежується доступ до набору відкритих даних, одночасно втрачають можливість користуватися цією інформацією журналісти, громадські організації, антикорупційні ініціативи, дослідники, бізнес, органи місцевого самоврядування, розробники цифрових сервісів і самі державні інституції. Відкриті дані це не лише форма оприлюднення інформації, а інфраструктура повторного використання. На їх основі працюють аналітичні інструменти, сервіси перевірки контрагентів, антикорупційні платформи, журналістські розслідування, системи моніторингу закупівель, економічні дослідження та громадський контроль.

Саме тому масове або недостатньо обґрунтоване закриття відкритих даних може мати ефект, який виходить далеко за межі конкретного набору інформації. Воно знижує прозорість публічного управління, ускладнює виявлення корупційних ризиків, обмежує можливості громадянського суспільства та журналістів перевіряти рішення влади, а також зменшує якість цифрових сервісів, які залежать від доступу до актуальних державних даних. У період війни ці наслідки можуть бути ще серйознішими, адже саме в умовах надзвичайних витрат, оборонних закупівель, відбудови, гуманітарної допомоги та перерозподілу ресурсів суспільний контроль є особливо необхідним.

Надмірне закриття відкритих даних також має безпосередній економічний вимір. Міністерство цифрової трансформації повідомило, що прямий економічний ефект від використання публічної інформації у формі відкритих даних сягнув 26,8 млрд грн.⁸ Це свідчить про те, що відкриті дані є не лише інструментом прозорості, а й ресурсом економічного розвитку. Отже, кожне рішення про закриття даних повинно враховувати не лише потенційний безпековий ризик, а й втрати для економіки, інновацій, доброчесного бізнес-середовища та антикорупційної екосистеми. Водночас проблема не зводиться до вибору між “повністю відкрити” і “повністю закрити”. У багатьох випадках можливими є проміжні, більш пропорційні рішення. Держава може обмежити окремі поля даних, тимчасово приховати чутливі атрибути, застосувати агрегування, обмеження географічної деталізації. Такий підхід дозволяє зменшити ризики для безпеки, не руйнуючи повністю інфраструктуру відкритих даних.

Особливо важливо, щоб рішення про обмеження доступу до відкритих даних були строковими. Воєнний контекст є динамічним: інформація, яка створює ризик у певний момент, може втратити чутливість через кілька місяців, навпаки, окремі нові категорії даних можуть потребувати тимчасового захисту. Без такого перегляду тимчасові воєнні обмеження можуть поступово перетворитися на сталу практику зниження прозорості.

Окрім того, слід тримати в фокусі уваги, що обмеження доступу до окремих наборів відкритих даних не скасовує обов’язок розпорядників створювати такі набори і зберігати історичні дані. З часом безпекові застереження можуть втратити актуальність і такі набори можуть бути оприлюднені, використані для аналізу, порівняння та відстежування тенденцій. У цифровому вимірі значення мають не тільки дані, як такі, але і накопичення масивів історичних даних.

3.4. Обмеження доступу до відкритих даних

У січні 2026 року Міністерство цифрової трансформації повідомило, що Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань знову доступний на Порталі відкритих даних, хоча і у відфільтрованому форматі.⁹ За повідомленням Мінцифри, цей набір даних був закритий у форматі відкритих даних з 2022 року з міркувань безпеки, а тепер бізнес і громадськість отримують доступ до значної частини інформації, тоді як дані про оборонні підприємства залишаються під захистом.

4. ОГЛЯД СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО ПОРУШЕНЬ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЗА МАТЕРІАЛАМИ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Аналіз масиву судових справ щодо оскарження порушень у сфері доступу до публічної інформації за період з вересня 2025 року по травень 2026 року підтверджує, що судовий захист залишається важливим механізмом відновлення права на доступ до публічної інформації. Кодекс адміністративного судочинства України прямо відносить до юрисдикції адміністративних судів спори фізичних і юридичних осіб із розпорядниками публічної інформації щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації.

Переважають справи, предметом яких є:

- визнання протиправною бездіяльності розпорядника;
- визнання протиправною відмови у наданні інформації;
- визнання протиправним надання неповної або недостовірної інформації;
- спори щодо інформації, яка становить суспільний інтерес.

Водночас сам факт значної кількості судових справ свідчить про проблему ефективності позасудових механізмів. Якщо запитувачі змушені звертатися до суду через ненадання відповіді, формальну відмову або несвоєчасне надання інформації, це означає, механізм адміністративного оскарження не спрацьовує належним чином. Судове провадження потребує часу, знань, ресурсів і наполегливості. Для журналістів, громадських організацій, активістів, а найбільше - для пересічного запитувача судовий шлях часто є надто складним та вартісним. Тому судова практика виконує подвійну функцію: з одного боку, вона дозволяє відновити порушене право в конкретній справі, з іншого боку, вона виявляє системні дефекти роботи розпорядників.

Наявні судові справи демонструють, що цифровізація сама по собі не гарантує доступу до інформації. Вона створює технічні можливості, але без належних процедур, відповідальних осіб, контролю строків і культури відкритості ці можливості залишаються формальними.

4.1. Бездіяльність розпорядників як найпоширеніший тип порушень

Найбільш помітною категорією є справи про визнання протиправною бездіяльності розпорядника інформації. У таких справах заявники фактично стверджують, що орган або установа не виконали базовий обов'язок — належним чином розглянути запит і надати відповідь.

Прикладом такої категорії є справа № 580/516/26 (рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 6 квітня 2026 року).¹⁰ У цій справі позивач оскаржив бездіяльність Міністерства оборони України щодо ненадання відповіді на запит, у якому він просив повідомити, який державний орган або посадова особа направила до військової частини скаргу про притягнення до відповідальності посадових осіб Міністерства оборони. Суд визнав, що Міністерство оборони не довело належного інформування позивача про результати розгляду його запиту. Суд частково задовольнив позов: визнав протиправною бездіяльність Міністерства оборони щодо надання відповіді на запит та зобов'язав Міністерство надати позивачу відповідь.

Іншим прикладом, виявленим у ході проведення моніторингу є справа № 520/22389/25 щодо ненадання медичним комунальним підприємством відповіді на запит про токсикологічні дослідження (рішення Харківського окружного адміністративного суду від 24 березня 2026 року).¹¹ Позивач звернувся до Комунального некомерційного підприємства Харківської обласної ради "Обласна клінічна наркологічна лікарня" із запитом на публічну інформацію. Адміністрація лікарні не надала відповіді на запит, не повідомила про продовження строку його розгляду і не направила рішення про відмову в наданні інформації. Відповідач також не подав відзиву до суду і не надав доказів того, що відповідь на запит була направлена позивачу. Суд задовольнив позов та визнав протиправною бездіяльність комунального некомерційного підприємства, яка полягала у ненаданні відповіді на запит, та зобов'язав лікарню надати відповідь у спосіб, передбачений Законом України «Про доступ до публічної інформації».

Прикладом такої категорії є також справа № 400/1517/26 щодо оскарження бездіяльності розпорядника, яка полягала у ненаданні відповіді на запит на публічну інформацію.¹² Позивач оскаржив невиконання розпорядником базового обов'язку - надати відповідь на інформаційний запит у встановлений законом строк. Законодавство вимагає від розпорядника активної реакції на запит: надати інформацію, мотивовано відмовити, повідомити про продовження строку розгляду або переслати запит за належністю. Повне ненадання відповіді є самостійним порушенням, навіть якщо надалі розпорядник міг би посилатися на відсутність інформації чи інші підстави.

Також важливим прикладом є справа № 520/22728/25 щодо доступу до інформації про погодження технічної документації на земельну ділянку в Харкові.¹³ Позивачка звернулася до Харківської міської ради із запитом на публічну інформацію щодо розгляду та погодження технічної документації із землеустрою стосовно земельної ділянки. Вона просила надати інформацію про посадових осіб, залучених до розгляду документації, перевірку достовірності підписів у документах погодження меж, підготовку проєкту рішення міської ради про передачу земельної ділянки у спільну сумісну власність, а також копії документів, що підтверджують розгляд і погодження відповідної документації. Ключовим у цій справі стало питання не лише про зміст відповіді, а й про належне підтвердження її надання запитувачу. Суд встановив, що

10. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135454225>

11. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135100869>

12. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135099028>

13. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135336244>

4.1. Бездіяльність розпорядників як найпоширеніший тип порушень

відповіді містилися у внутрішньому реєстрі відправлень поштової кореспонденції Департаменту земельних відносин, однак у матеріалах справи були відсутні докази фактичного надсилання або вручення відповіді позивачці.

Ця група справ є особливо важливою, оскільки бездіяльність розпорядника є однією з суттєвих форм порушення права на доступ до інформації. На відміну від мотивованої відмови, яку можна оцінити на предмет законності, обґрунтованості та пропорційності, мовчання розпорядника створює для запитувача стан правової невизначеності. Особа не знає, чи зареєстрований її запит, чи розглядається він, чи інформація буде надана, чи орган вважає себе неналежним розпорядником, чи йдеться про технічний збій або свідоме ігнорування.

У цифровому середовищі така бездіяльність є особливо проблемною. Значна частина запитів подається електронною поштою або через онлайн-форми, тобто через канали, які мають забезпечувати швидкість, фіксацію й відстежуваність комунікації. Системність таких спорів свідчить про слабкість внутрішніх адміністративних процедур: неналежну реєстрацію запитів, відсутність контролю строків, нечіткий розподіл відповідальності між структурними підрозділами, недостатню підготовку відповідальних осіб або небажання органів влади працювати з інформаційними запитами як із повноцінним юридичним механізмом реалізації конституційного права.

Окремим прикладом що ілюструє важливу проблему несвоєчасного надання відповідей та інформації є справа № 380/8832/25 (постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду від 27 лютого 2026 року), яка стосувалася надання відповіді на інформаційний запит журналіста до Господарського суду міста Києва.¹⁴ Позивач, журналіст громадської організації «Журналісти проти корупції», звернувся до суду із запитом від 31 березня 2025 року і просив надати інформацію про дати, у які суддя Господарського суду міста Києва був відсутній на роботі у 2024 році, із зазначенням причин такої відсутності — відпустки, відрядження, тимчасова непрацездатність тощо. Відповідь він просив надати на електронну адресу. Господарський суд міста Києва стверджував, що відповіді були підготовлені у встановлені строки, однак через технічні помилки в адресі електронної пошти вони не були доставлені позивачу. Лише після третього запиту відповідач виявив помилку, надіслав відповідь 12 травня 2025 року та одночасно повідомив про попередні відповіді і причини того, що вони не були доставлені. Апеляційний суд підкреслив, що право на доступ до публічної інформації включає не лише право отримати інформацію, а й право отримати її своєчасно. Така позиція вже була неодноразово висловлена Верховним судом і потребує послідовного впровадження в практику розпорядників публічної інформації, особливо стосовно надання інформації цифровими засобами.

14. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134480355>

4.2. Протиправні відмови у наданні інформації

Другою важливою групою є справи, у яких заявники оскаржують відмову у наданні інформації. Такі спори демонструють типову проблему: розпорядники не завжди належно розрізняють допустиму відмову, відстрочку або часткову відмову.

Прикладом такої категорії є справа № 280/757/26 (рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 3 квітня 2026 року), у якій позивач оскаржив бездіяльність Департаменту патрульної поліції щодо ненадання відповіді на інформаційний запит. Суть справи полягала¹⁵ в тому, що запитувач звернувся до правоохоронного органу із запитом на публічну інформацію, а саме просив надати, окрім іншого, відеозаписи із нагрудних камер патрульних поліцейських, однак не отримав їх. Цей випадок ілюструє, що цифрові матеріали, створені правоохоронними органами, мають особливе значення для підзвітності поліції. Відеозапис із нагрудної камери може бути єдиним або ключовим джерелом перевірки поведінки поліцейських, законності їхніх дій, дотримання прав особи та обставин конкретного інциденту. Відмова у наданні такого запису без належного обґрунтування фактично обмежує можливість особи захистити свої права та перевірити дії органу влади.

Іншим прикладом є справа № 160/31292/24 (постанова Третього апеляційного адміністративного суду від 31 березня 2026 року, рішення № 135337039), яка стосувалася отримання у відповідь на інформаційний запит громадської організації “Платформа Громадський Контроль” документів про виконання будівельних робіт, профінансованих за рахунок публічних коштів.¹⁶ Організація подала інформаційний запит до Управління капітального будівництва виконкому Криворізької міської ради, яким просила надати документи, пов’язані з виконанням будівельних робіт. Рішенням Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 6 січня 2025 року позов було задоволено повністю: суд визнав протиправною відмову Управління капітального будівництва та зобов’язав його надати всі запитувані документи й письмову інформацію, які містять повні та вичерпні дані за запитом. Постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 6 травня 2025 року це рішення залишено без змін.

Частина перша статті 22 Закону України “Про доступ до публічної інформації” визначає вичерпний перелік підстав для відмови у доступі до публічної інформації, зокрема коли розпорядник не володіє інформацією і не зобов’язаний нею володіти, коли інформація належить до категорії інформації з обмеженим доступом, або коли не оплачено фактичні витрати на копіювання чи друк. Водночас сама наявність формального посилання на одну з підстав не робить відмову законною. Відмова має бути мотивованою, а у випадку обмеження доступу до інформації розпорядник повинен зазначити закон, відповідно до якого обмежено доступ та застосовувати трискладовий тест: встановити законну мету обмеження, довести істотну шкоду від розголошення та зважити цю шкоду із суспільним інтересом до отримання інформації.

15. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135410430>

16. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/135337039>

4.3. Надання неповної або недостовірної інформації

Окремої уваги потребують справи, в яких ідеться не лише про повну відмову чи мовчання, а про неналежну якість відповіді. Так, наприклад у справі № 320/19667/25 (рішення Київського окружного адміністративного суду від 27 квітня 2026 року) позивач звернувся до Ірпінської міської ради із запитом щодо правомірності встановлення шлагбаума на земельній ділянці територіальної громади. Він просив надати інформацію про підстави встановлення шлагбаума, землекористування, наявність проекту землеустрою, зміну цільового призначення ділянки, підключення до електромереж, збір коштів за доступ до території, можливе обмеження доступу мешканців та дії міської ради як власника земельної ділянки. У відповіді міська рада фактично повідомила лише про існування рішення виконавчого комітету від 15 червня 2021 року № 84/9, яким дозволялося встановлення шлагбаума. Міська рада стверджувала, що частина питань потребувала аналітичної роботи або створення нової інформації, чого розпорядник не зобов'язаний робити в межах Закону «Про доступ до публічної інформації». Суд не погодився з таким підходом і задовольнив позов. Він визнав протиправною бездіяльність Ірпінської міської ради, яка полягала у ненаданні інформації в повному обсязі, та зобов'язав міську раду надати позивачу запитувану публічну інформацію.

Прикладом такої категорії є справа № 826/17656/18 (постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 2 березня 2026 року, рішення № 134479004), яка стосувалася спору між фізичною особою та Міністерством фінансів України щодо повноти відповіді на запит про публічну інформацію.¹⁷ У частині доступу до публічної інформації справа є показовою тим, що суд розмежував обов'язок розпорядника надати повну відповідь на кожне поставлене питання і межі цього обов'язку. У цьому рішенні суд послався на численну практику Європейського суду з прав людини щодо застосування принципу "належного урядування" та дискреційних повноважень державного органу.

Особливо важливо, що Закон прямо передбачає можливість оскарження не лише відмови, а й ненадання відповіді, несвоєчасного надання інформації, надання недостовірної або неповної інформації та інших дій чи бездіяльності розпорядника, які порушують права запитувача. У практичному вимірі це означає, що розпорядник не може вважати свої обов'язки виконаними лише тому, що він відправив лист. Ця група справ демонструє, що відповідь має бути своєчасною, повною, достовірною, змістовною і такою, що стосується суті запиту. Формальна відповідь, яка не містить запитуваної інформації та не пояснює підстав для відмови не забезпечує реалізації права на доступ.

17. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136016622>

18. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134479004>

4.4. Інформація, що становить суспільний інтерес

Суспільний інтерес має ключове значення для спорів у сфері доступу до інформації, особливо тоді, коли розпорядник посилається на обмежений доступ, службову інформацію, конфіденційність, безпеку або інші підстави для ненадання відомостей. Інформація може становити суспільний інтерес, якщо вона стосується використання бюджетних коштів, управління державним або комунальним майном, діяльності судової системи, охорони здоров'я, освіти, оборонних закупівель, можливих зловживань, корупції, порушень прав людини. Серед відповідачів у цій категорії справ є Міністерство оборони України, Офіс Генерального прокурора, Державне бюро розслідувань, Міністерство фінансів України, Міністерство охорони здоров'я України, Державне підприємство “Міжнародний аеропорт «Львів»”, Тернопільська міська рада, Головне управління Держгеокадастру у Дніпропетровській області, Головне управління ДПС у Тернопільській області, територіальне управління БЕБ, військова частина, Національний транспортний університет, Національна дитяча спеціалізована лікарня “Охматдит”, комунальні некомерційні підприємства та інші установи. Це свідчить, що проблеми доступу до інформації не можна пояснити лише особливостями роботи одного органу чи однієї сфери. Йдеться про загальну адміністративну культуру поводження з публічною інформацією.

Прикладом справи щодо доступу до суспільно важливої інформації є справа № 420/42096/25 (рішення Одеського окружного адміністративного суду від 20 лютого 2026 року), у якій позивачка оскаржила бездіяльність директора Департаменту житлово-комунального господарства та капітального будівництва Білгород-Дністровської міської ради щодо ненадання у відповідь на запит інформації, що становить суспільний інтерес про події за участю комунальної техніки.¹⁹ Суспільна важливість цієї інформації полягала в тому, що запит стосувався не приватного конфлікту, а використання комунальної техніки, дій працівників комунального підприємства, можливого втручання у міську інфраструктуру. Така інформація має значення для мешканців громади, оскільки дозволяє перевірити, чи діяли комунальні служби на підставі законних рішень, хто санкціонував виконання робіт, чи були оформлені відповідні документи, чи не було перевищення повноважень і чи реагувала міська влада на конфліктну ситуацію. Суд задовольнив позов: визнав протиправною бездіяльність директора Департаменту ЖКГ та капітального будівництва Білгород-Дністровської міської ради, яка полягала у ненаданні достовірної, повної та точної інформації на запит.

Прикладом такої категорії є також справа № 520/32689/25 (рішення Харківського окружного адміністративного суду від 11 лютого 2026 року), яка стосувалася відмови Державного бюро розслідувань надати інформацію про спеціалізований підрозділ центрального апарату ДБР з розслідування катувань.²⁰ Позивач звернувся до ДБР із запитом на інформацію щодо цього підрозділу, оскільки, за його твердженням, відповідна інформація була відсутня на офіційному вебсайті ДБР. ДБР частково надало загальну контактну інформацію центрального апарату: поштові адреси, офіційну електронну адресу, посилання на електронну форму звернення, скриньку для кореспонденції та телефонну лінію. Водночас у частині інформації про ПІБ і спеціальне звання керівника підрозділу ДБР відмовило, посилаючись на те, що такі відомості становлять службову інформацію відповідно до внутрішнього Переліку

19. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134245834>

20. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134025446>

4.4. Інформація, що становить суспільний інтерес

відомостей, що становлять службову інформацію в ДБР. Також відповідач вважав, що ця інформація не становить суспільного інтересу, а її розголошення може створити ризики для безпеки працівників ДБР. Суд не погодився з таким підходом. Він зазначив, що сам факт включення певної інформації до внутрішнього переліку службової інформації не є безумовною підставою для обмеження доступу.

Судові спори такого типу мають принципове значення для формування стандарту: розпорядник повинен не лише формально визначити статус інформації, а й оцінити, чи існує переважаючий суспільний інтерес у її розкритті. У період війни цей стандарт набуває додаткової ваги, оскільки суспільство потребує інформації для контролю за використанням ресурсів, ухваленням рішень у сфері безпеки, відновленням інфраструктури, діяльністю військових адміністрацій, гуманітарною допомогою та публічними закупівлями.

5. ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ У СФЕРІ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ВІДКРИТИХ ДАНИХ І ПУБЛІЧНИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕЄСТРІВ

Окремим напрямом аналізу є законодавчі ініціативи, які впливають на режим доступу до публічної інформації в цифровому середовищі. У 2025–2026 роках такі ініціативи демонструють суперечливу тенденцію: з одного боку, держава намагається реагувати на реальні безпекові ризики, пов'язані з війною, з іншого – частина законодавчих рішень може призводити до надмірного обмеження доступу до інформації, що має суспільний інтерес.

Однією з ключових ініціатив у цій сфері є Закон України № 4576-IX від 21 серпня 2025 року “Про внесення змін до Цивільного кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей надання відомостей публічних електронних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України, та деяких інших публічних електронних реєстрів”.²¹ Закон стосується особливостей надання відомостей із публічних електронних реєстрів, зокрема в умовах воєнного стану, і передбачає можливість обмеження доступу до окремих відомостей, пов’язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони. Ця ініціатива має легітимну мету – захист інформації, яка потенційно може бути використана державою-агресором, адже йдеться, зокрема, про відомості, що можуть стосуватися оборонно-промислового комплексу, розташування майна, даних про юридичних осіб, видів діяльності підприємств або інших елементів, пов’язаних із національною безпекою. Водночас саме такі законодавчі ініціативи потребують особливо ретельної оцінки з точки зору права на доступ до публічної інформації. Проблема полягає не в самому факті можливості обмеження доступу до окремих відомостей, а в тому, наскільки чітко визначені юридичну процедуру для такого обмеження. Якщо законодавча конструкція дозволяє закривати широкі категорії даних без достатньої конкретизації, без індивідуальної оцінки ризику, без оцінки суспільного інтересу та без прозорого механізму контролю, це створює небезпеку непропорційного звуження доступу до публічної інформації.

21. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4576-20-Text>

5. ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ У СФЕРІ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ВІДКРИТИХ ДАНИХ І ПУБЛІЧНИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕЕСТРІВ

З точки зору стандартів доступу до публічної інформації, законодавство у цій сфері має спиратися на кілька базових запобіжників. По-перше, обмеження має стосуватися не всього реєстру чи масиву даних, а лише конкретних полів або відомостей, розкриття яких справді створює ризик. По-друге, має бути чітко визначено, хто ініціює обмеження, хто ухвалює відповідне рішення, на підставі яких критеріїв і на який строк. По-третє, має бути передбачений регулярний перегляд обмеження, щоб тимчасові воєнні заходи не перетворилися на постійну практику закритості. По-четверте, повинні існувати механізми оскарження або незалежного контролю за правомірністю обмеження.

Іншою важливою законодавчою ініціативою є Закон України № 4212-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення деяких гарантій діяльності медіа і журналістів та забезпечення права громадян на доступ до інформації»²². Закон вносить зміни до кількох актів: Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста», Закону «Про комітети Верховної Ради України», Закону «Про інформацію» та Закону «Про медіа». У сфері місцевого самоврядування закон уточнює гарантії гласності сесій місцевих рад. Сесії рад мають проводитися відкрито із забезпеченням права кожного бути присутнім на них, крім випадків, передбачених законом. Протоколи сесій визнаються відкритими, повинні зберігатися безстроково, оприлюднюватися на офіційному вебсайті ради та надаватися на запит відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації». Важливим елементом є також підвищення відкритості парламентських комітетів. Закон передбачає оприлюднення планів роботи, розкладів засідань, порядків денних, проєктів актів, прийнятих актів, протоколів, стенограм і відеозаписів відкритих засідань комітетів.

У ширшому контексті ці дві законодавчі ініціативи показують наявність напруги між двома публічними інтересами: захистом національної безпеки та забезпеченням відкритості влади. Обидва інтереси є легітимними. Проте у демократичній правовій державі безпека не повинна автоматично переважати відкритість без конкретного аналізу. Навпаки, саме через законодавчі процедури має бути забезпечений баланс: держава повинна захищати інформацію, яка реально створює ризики, але водночас не повинна закривати дані, необхідні для громадського контролю, журналістських розслідувань, антикорупційної діяльності та економічної прозорості.

Гостру суспільну дискусію викликали також положення прийнятого в першому читанні проєкту нової редакції Цивільного кодексу України. Йдеться про проєкт Цивільного кодексу України № 15150, зареєстрований у Верховній Раді України 9 квітня 2026 року.²³ 28 квітня 2026 року Верховна Рада України прийняла цей проєкт у першому читанні за основу. У контексті доступу до інформації та свободи медіа особливу увагу викликали положення про захист приватного життя, “цифровий образ” особи, право на відповідь та так зване “право на забуття”. Саме ці положення стали предметом гострої критики з боку представників медійної спільноти, правозахисних організацій та експертів у сфері відкритих даних. Зокрема, критики застерігали, що надмірно широкі механізми видалення або деіндексації інформації можуть створити ризики для журналістських розслідувань, антикорупційної аналітики, відкритих даних і громадського контролю.

22. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4212-20-Text>

23. <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69837>

5. ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ У СФЕРІ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ВІДКРИТИХ ДАНИХ І ПУБЛІЧНИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕЄСТРІВ

Окремої уваги потребує стаття 14 проєкту нового Цивільного кодексу України, яка стосується добросовісного здійснення цивільних прав і заборони зловживання ними. За змістом цієї статті, особа має здійснювати свої цивільні права добросовісно, а у разі порушення цієї вимоги суд може зобов'язати її припинити недобросовісну поведінку, заборонити зловживання цивільними правами або застосувати інші заходи, визначені законом. Сам по собі принцип недопустимості зловживання правом є відомим інструментом приватного права і може виконувати важливу функцію - запобігати використанню суб'єктивного права всупереч його призначенню, на шкоду іншим особам або публічному інтересу. Водночас у контексті доступу до інформації, свободи вираження поглядів і діяльності медіа така норма потребує особливо чітких меж застосування. У цьому сенсі стаття 14 має оцінюватися не ізольовано, а у зв'язку з іншими дискусійними положеннями проєкту, зокрема щодо захисту приватного життя, цифрового образу особи, права на відповідь і "права на забуття". У сукупності ці положення можуть сформувати механізм, який дозволить особам вимагати припинення поширення інформації, її видалення або іншого обмеження доступу до неї, посиляючись не лише на порушення конкретного права, а й на нібито недобросовісне здійснення іншими особами їхніх прав на інформацію, свободу вираження поглядів або доступ до відкритих даних.

6. ПОЗИТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ДОСЯГНЕННЯ

Попри наявність серйозних проблем, добірка також фіксує позитивні приклади. Серед них відновлення доступу до Єдиного державного реєстру на порталі відкритих даних,²⁴ локальні ініціативи Києва щодо оприлюднення нових наборів даних,²⁵ а також виконання Луцькою міською радою плану дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних.²⁶

Ці приклади важливі, оскільки демонструють: навіть в умовах війни держава і громади можуть надавати доступ до публічної інформації у цифрових форматах. Відкриті дані є елементом цифрової політики, вони є частиною інфраструктури підзвітності, економічного розвитку, журналістських розслідувань, громадського контролю та антикорупційної діяльності.

7. ВИСНОВКИ

Моніторинг стану дотримання права на доступ до публічної інформації в цифровому середовищі в Україні за період з вересня 2025 року по червень 2026 року засвідчує, що цифровізація сама по собі не гарантує ефективного доступу до інформації.

24. <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/bilshe-prozorosti-dlia-biznesu-yedynyy-derzavnyy-reyestr-znovu-na-portali-vidkrytykh-danykh>

25. <https://kyiv24.news/news/kyiv-oprylyudnyv-novi-nabory-danyh-statystyku-povitryanyh-tryvog-ta-informacziyu-pro-medychne-obladnannya-v-likarnyakh-amp>

26. <https://www.lutskrada.gov.ua/documents/pro-vykonannya-planu-dii-z-realizatsii-pryntsyviv-mizhnarodnoi-khartii-vidkrytykh-danykh-u-lutskii-miskii-radi-u-2024-2025-rokakh>

7. ВИСНОВКИ

Наявність офіційних вебсайтів, електронних адрес, онлайн-форм, реєстрів, порталів відкритих даних або інших цифрових інструментів має значення лише тоді, коли вони забезпечують реальний, своєчасний, рівний і передбачуваний доступ до публічної інформації. Якщо ж електронні запити залишаються без відповіді, доступ до реєстрів закривається без чітких критеріїв, судові рішення вилучаються з публічного доступу без достатнього пояснення, цифрове середовище перестає бути інструментом відкритості і перетворюється на додатковий бар'єр для реалізації права на інформацію.

В умовах повномасштабної війни держава безперечно має легітимний інтерес у захисті інформації, розкриття якої може завдати шкоди національній безпеці, обороноздатності, критичній інфраструктурі, військовослужбовцям або цивільному населенню. Водночас воєнний стан не скасовує права на доступ до публічної інформації і не може бути універсальним аргументом для відмови, ігнорування запитів або масового закриття даних. Обмеження доступу повинні залишатися винятком, а не загальним правилом. Вони мають застосовуватися в режимі індивідуальних рішень, на підставі закону, з урахуванням конкретної шкоди, легітимної мети та переважаючого суспільного інтересу.

Однією з ключових проблем, зафіксованих у звіті, є формальне або надмірно широке застосування підстав для обмеження доступу. Розпорядники часто посилаються на службовий характер інформації, конфіденційність, персональні дані або безпеку без належного аналізу змісту запиту, характеру інформації, можливості часткового доступу та врахування суспільного інтересу. Такий підхід особливо небезпечний щодо інформації, яка стосується безпеки цивільного населення, використання бюджетних коштів, оборонних закупівель, діяльності органів влади.

Судова практика, проаналізована у звіті, підтверджує системність проблем у сфері доступу до публічної інформації. Значна кількість справ стосується бездіяльності розпорядників, ненадання відповіді, несвоєчасного розгляду запитів, формальних відмов або надання неповної інформації. Це свідчить не лише про окремі порушення, а й про неефективність внутрішніх процедур.

Проблема доступу до судових рішень залишається однією з найбільш чутливих у цифровому вимірі. Єдиний державний реєстр судових рішень є ключовим інструментом відкритості правосуддя, правової визначеності, аналізу судової практики, журналістських розслідувань і громадського контролю. Закриття або обмеження відкритих даних має особливо широкий ефект, оскільки впливає не лише на одного запитувача, а на цілу екосистему повторного використання інформації. Відкриті дані також є інфраструктурою підзвітності, антикорупційного контролю, журналістських розслідувань, економічного розвитку, цифрових сервісів і досліджень.

Законодавчі ініціативи 2025–2026 років демонструють суперечливу тенденцію. З одного боку, держава намагається реагувати на реальні безпекові ризики, пов'язані з війною, зокрема у сфері публічних електронних реєстрів. З іншого боку, частина законодавчих ініціатив може створювати ризики надмірного звуження доступу до суспільно важливої інформації, якщо обмеження не будуть застосовані за достатньо чіткими критеріями та з винятками для інформації, що становить суспільний інтерес. Водночас позитивні законодавчі зміни, спрямовані на посилення відкритості органів

влади, діяльності медіа і журналістів, підтверджують, що навіть в умовах війни можливо не лише обмежувати доступ, а й розвивати інституційні гарантії прозорості. Загальний висновок полягає в тому, що Україна потребує більш якісної, диференційованої та безпеково чутливої моделі доступу до публічної інформації. Така модель має поєднувати захист інформації, яка справді може створити ризики, із максимально можливим збереженням доступу до відкритих даних у цифрових форматах.

8. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Забезпечити особливу увагу до запитів щодо інформації, яка становить суспільний інтерес. Розпорядники повинні розглядати такі запити з урахуванням підвищеної ваги прозорості, особливо у сферах оборони, охорони здоров'я, освіти, публічних фінансів, місцевого самоврядування та управління державним або комунальним майном. Обґрунтування має містити посилання на закон, легітимну мету, конкретну шкоду та аналіз суспільного інтересу.
2. Передбачити строковість і регулярний перегляд обмежень. Будь-яке закриття даних або реєстру має мати визначений строк дії або обов'язковий періодичний перегляд.
3. Посилити прозорість Єдиного державного реєстру судових рішень. Необхідно забезпечити публічну статистику щодо кількості обмежених судових рішень, підстав обмеження, органів-ініціаторів і строків такого обмеження, без розкриття справді чутливих деталей.
4. Забезпечити особливий режим відкритості для інформації, пов'язаної з безпекою населення. Дані про доступність укриттів, евакуаційні маршрути, пункти допомоги, медичну та соціальну інфраструктуру мають розглядатися як інформація з високим суспільним інтересом.
5. Провести аудит наборів відкритих даних, що були обмежені в доступі. Такий аудит має визначити, які дані справді потребують обмеження, які можуть бути відкриті повністю, а які — оприлюднені в агрегованому або частково знеособленому форматі.
6. Розробити методичні рекомендації для розпорядників щодо цифрового доступу до інформації в умовах війни. Вони мають містити приклади застосування трискладового тесту, часткового доступу, строкового обмеження, публікації відкритих даних і балансу між безпекою та суспільним інтересом.
7. Посилити вимоги до якості відповіді. Відповідь має бути не формальною, а змістовною: містити запитувану інформацію або чітке, законне й мотивоване пояснення причин її ненадання.
8. Забезпечити навчання відповідальних осіб. Працівники органів влади, державних підприємств, медичних, освітніх і комунальних установ повинні проходити регулярне навчання щодо Закону "Про доступ до публічної інформації", практики судів і стандартів Ради Європи.
9. Посилити роль позасудового контролю. Ефективний нагляд за дотриманням права на доступ до інформації має зменшити потребу запитувачів звертатися до суду у типових випадках мовчання, прострочення або формальних відмов.